„Troienele”, spectacol bulversant la Opera din Iași

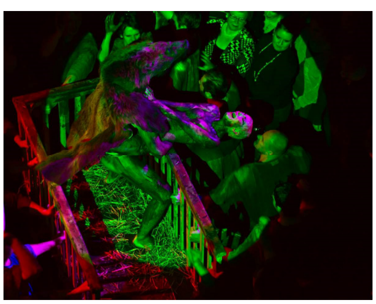
(Costin Popa – 17 decembrie 2012)

Consecvent în ideea de a aduce valențe noi unor vechi producții proprii, Andrei Șerban a reluat la Opera Națională Română Iași, mai întâi „Indiile galante” de Rameau iar acum „Troienele” după Euripide, parte a „Trilogiei antice”, cunoscută din spectacolele Teatrului Național din București, de la începutul anilor '90. Și a reușit, o dată în plus, o performanță fabuloasă, în care noutatea a fost distribuirea în roluri a unor artiști de operă în locul celor de teatru.

Desfășurat în mare cheie tragică, spectacolul lui Andrei Șerban a cotropit spiritul, l-a bulversat, a dat frisoane... iar finalul liric, cu simbolicele unduiri molcome ale femeilor troiene plecate pe mare și absorbite de grecii cuceritori, a plimbat apoteotic gândul către puterile interioare ce nu pot fi înfrânte indiferent dacă ființele ce le posedă sunt transmutate către alte civilizații.

Așadar, suntem la sfârșitul războiului troian, alături de Hecuba – văduva regelui Priam, profetesa Cassandra – cea niciodată crezută, Andromaca – văduva eroului Hector, frumoasa Elena – cauza directă a războiului, Menelaus – umilitul ei soț, copilul-rege Astianax, fantoma lui Ahile... și, înconjurându-ne, de femeile troiene, de soldații greci. Există printre noi, existăm printre ei, acțiunea primei părți se desfășoară pe scenă, în spatele cortinei închise și în culise, mixând eroi mitologici și spectatori. Trăim alături de personajele tragediei, devenim parte a lor, muzica ne inundă, vocile rezonează direct în sufletele noastre, suntem busculați de evenimente și – la propriu – de eroi. Trepidăm, participăm la tramă, femeile troiene și soldații greci își fac loc prin mijlocul nostru, cei prezenți și adânc implicați.

Cadrajele concepute de Andrei Șerban sunt de o forță rară: procesiunea tristă a femeilor troiene, pasul implacabil al soldaților, invocațiile Hecubei, lamento-ul și supliciul Cassandrei, molestarea vulgarei Elena, cutremurătoarea scenă a violului aceleiași Elena de către un monstru animalic, decapitarea vinovatei (simbolul unui topor roșu la gâtu-i, în strigătele demente ale mulțimii care parcă ne asediază), uciderea lui Astianax, mai apoi apariția sălbatică a duhului lui Ahile...

Și, dintr-o dată, cortina se ridică și splendoarea sălii Operei din Iași ne apare strălucitoare în față, ca un pandant al întunecatelor locuri ale primei părți. Trecem în stal pentru cea de-a doua și cugetăm profund asupra trecutelor întâmplări răscolitoare. (Gândul alegerii spațiilor scenice și al light-design-ului îi aparține tot lui Andrei Șerban.)

În spectacolul pe care marele regizor român îl propune la Iași, teatrul și muzica sunt integrate total. Compozitoarea americană Liz Swados s-a inspirat din sonurile unor mituri tragice afro-asiatice sau balcanice. Andrei Șerban spune că la repetiții le-a dat interpreților să asculte bocete maramureșene. Partitura conține monodii, ritmuri obsedant-repetitive, adesea sincopate, declamații, tânguiri, sonuri câteodată atonale, bătăi de tobe, șoapte, șuierături.

O muzică importantă pentru derularea acțiunii, deloc ilustrativă, ci creatoare de expresivitate în replici, creatoare de atmosferă, parte a intrigii. Prin vocile cultivate în emisie specifică, spectacolul a capătat o dimensiune nouă și teatrul cu muzică a glisat în direcția operei. „Troienele” la Iași cu glasuri venite din spațiul liric a fost un câștig.

Direcția muzicală și orchestrația au fost semnate de Lucian Maxim, percuționist căruia i s-a adăugat un grup de instrumentiști cu doi flauți, doi corni, un clarinet, un trombon și, evident, percuție, suficient pentru a ne penetra mințile și inimile. Remarcabilă ideea cântului de flaut în scena Dansatoarei pe pantă din partea secundă. Merită descrisă în cuvinte sărace: dans ritual pe care balerina Mizuka Suzuki îl interpretează coborând cu corpul lipit de o pantă cu trepte de sprijin, târându-se încet, încet, alunecând în poziții inedite, niciuna asemănătoare una cu alta, în contorsiuni superbe. Obligatoriu notez numele maestrei de balet, Dorina Cotorobai. Nu trebuie uitate și performanțele Corului Operei, al Corului de Copii, dirijor Raluca Zaharia, singurul nume de maestru de cor menționat în caietul-program, alături de Lucian Maxim și Traian Hurdumeac, responsabili cu pregătirea muzicală.

Textul cântat și declamat este în limba greacă veche, idiom dispărut, din care recunoaștem fugar doar nume de eroi. Cu atât mai genial este felul în care cântăreții trăiesc muzica sprijinită pe vorbe intraductibile. Suportul vine din explicațiile acțiunii, iar sprijinul prin accentuarea vocalelor sau mușcătura consoanelor. Frazele cântate capătă sens dramaturgic, tragic sau liric, intonațiile dau expresivitate. Trăirea pură, venită din sunet, transfigurarea, iată marile realizări ale cântăreților-actori. Cu tot efortul pe care au trebuit să-l investească în declamații sau interjecții.

Este locul de a numi minunați interpreți ai premierei: Laura Scripcaru (Hecuba), Andreea Chinez (Cassandra), Ana Maria Donose Marcovici (Andromaca), Cristina Tălamaciu (Elena), Jean-Kristof Bouton (Ahile), Octavian Dumitru (Menelaus), Marcu Șerbănuță (Astianax), Victor Zaharia (Urs), Alexandru Savin (Soldatul bun), Dana Ciocan (Atena) și alții. Ei, coriștii, dansatorii și actorii au jucat în frumoasele costume ale Doinei Levintza în care decorațiunile vestimentare au dat strălucire uniformității.

Rezonanța spectacolului ieșean cu „Troienele” lui Andrei Șerban persistă în suflet și gând. Impulsionează la re-vizionare. Bine ar fi, și la București!